
EL TEATRE MODERNISTA

Extret de Llengua i Literatura-2 de Vicens Vives

Com si el Modernisme hagués volgut fer de Barcelona un mirall de París, durant l'última dècada del segle XIX la vida teatral de la ciutat va prendre una embranzida espectacular.

Ara bé, el públic burgès, acostumat al teatre tradicional, va ser molt reticent davant el nou teatre modernista de Rusiñol, Gual, Iglésias, Puig i Ferrer, etc. Per això no totes les obres que varen escriure els autors modernistes es varen dur a escena, bé que el teatre va ser el gènere literari que va mostrar més clarament la seva voluntat renovadora.

Teatre vitalista

L'any 1893 va ser clau per a la renovació del teatre català. Aquell any s'estrenà a Barcelona *Un enemic del poble*, del dramaturg noruec Henrick Ibsen, capdavanter del **teatre d'idees**.

Aquest corrent teatral tractava temes de gran impacte social: la defensa de la veritat per damunt de tot, la situació de la dona a la societat, el caràcter individualista de la llibertat... tot amb una rerefons ideològic claríssim.

A Catalunya la influència d'Ibsen va cristalitzar en un teatre vitalista, els màxims representants del qual varen ser Ignasi Iglésias i Joan Puig i Ferrer.

Aigües encantades de Puig i Ferrer és una obra distribuïda en tres actes: el primer acte se situa a casa de la família Amat i presenta una discussió entre, sobretot, el pare, Pere Amat, un propietari rural molt estricte i autoritari, i na Cecília, la filla, que estudia per ser mestra a ciutat i que ara passa les vacances al poble. L'acte acaba amb la notícia de l'arribada d'un foraster que vol parlar davant de tot el poble.

Al segon acte el Foraster (amb majúscula per evidenciar el simbolisme que conté) parla davant del poble: sap la manera de fer que el poble surti de la misèria, perquè als gorgs de la Verge hi ha molta aigua, una aigua que, ben canalitzada, pot arribar als camps. Però la major part del poble no vol que els gorgs de la Verge es toquin perquè és un indret sagrat i les aigües són encantades... Aquest acte acaba amb la persecució del Foraster camí avall perquè fugi del poble: el consideren el mateix diable.

I, finalment, el tercer acte es torna a situar a casa dels Amat, tancant l'estructura cíclica de l'obra, on esperen que torni la filla, que ha anat a cercar el Foraster. Acaben discutint, sempre amb la intervenció del Mossèn del poble, que és la veu de la consciència religiosa i retrògada, i na Cecília comunica que se'n va amb el Foraster.

Teatre simbolista

També l'any 1893 tengué tengué un fort impacte a Catalunya l'estrena, durant la Segona Festa Modernista celebrada a Sitges, de *La Intrusa*, del dramaturg belga Maurice Maeterlinck.

Diferentment d'Ibsen, Maeterlinck no pretenia fer cap discurs ideològic a les seves obres; es podria dir que *La intrusa* no té ni argument i que els personatges no duen a terme cap acció, son immòbils, abúlics fins i tot. El personatge principal, la *Intrusa*, és la mort, i a l'obra hi tenen tanta importància els silencis com les paraules, tot en un marc escènic fred i en un ambient nocturn d'ombres, d'esperits i de fantasies.

La intrusa no solament va introduir Maeterlinck a Catalunya, sinó que, amb ell, va introduir el teatre simbolista, els màxims representants del qual varen ser Adrià Gual i Santiago Rusiñol.

SANTIAGO RUSIÑOL

Seguidor del corrent simbolista i molt influït per Maeterlinck, l'èxit literari li va arribar com a home de teatre, i els primers monòlegs que va escriure ja varen ser aplaudits. Però quan realment va destacar va ser amb la publicació, el 1898, de *L'alegria que passa*, obra decadent d'un sol acte musicada per Enric Morera que ja plantejava l'enfrontament de l'artista (en aquest cas artistes de circ, que encarnen la poesia) amb la societat, la prosa «un poble indiferent, vulgar i ensopit».

El 1901 va estrenar *Cigales i formigues*, un nou enfrontament artista-societat, poesia-prosa, com deia ell, en què les formigues representen la societat burgesa, treballadora i immòbil, i les cigales són els artistes bohemis i inquiets que viuen el moment.

L'obra que trenca definitivament la primera concepció de l'artista enfrontat a la societat és *L'auca del senyor Esteve*, creada primer com a novel·la costumista unida a la idea de l'auca popular, amb vint-i-set dibuixos de Ramon Casas i vint-i-set rodolins de Gabriel Alomar, i reconvertida després en obra de teatre, estrenada l'any 1917.

L'obra explica l'ascensió d'una família de comerciants al llarg de quatre generacions, cada una més estalviadora que l'anterior, que aconsegueixen fer una botigueta de vetesifils un gran negoci. Però a la quarta generació neix en Ramonet, que no vol ser botiguer; vol ser artista. L'obra, doncs, simbolitza de nou l'enfrontament artista-societat, però la diferència és el tractament que Rusiñol fa d'aquest enfrontament: el dramaturg hi expressa el reconeixement de l'esforç i de l'aportació de les dues classes socials en conflicte, perquè la burgesia fa diners però no sap gaudir de l'art i de la vida i enveja els artistes, mentre que aquests no podrien ser còmodament artistes sense els diners de la burgesia.